

رهایی از زندان‌های فناوریانه

« احمد شریف‌پور

دو به بازنگری‌های جدی احتیاج دارند. البته این ناکارآمدی در مورد حق اختراع بسیار شدیدتر و آزاردهنده‌تر است. مشکل اینجا است که هر کس می‌تواند با پول کافی و حتی بدون داشتن نمونه یا محصول فیزیکی یا حتی مجازی، ایده یا ابزاری را پتنت کند. توسعه‌دهنده‌ای را تصور کنید که بعد از کاری سنگین و فشرده نرم‌افزاری را تهیه می‌کند و پس از اتمام کار متوجه می‌شود حق اختراع چیزی که او ساخته است را کسی پیش‌تر ثبت کرده و اکنون در بهترین حالت می‌خواهد در سود ناشی از آن شریک شود. چنین موردی بدترین شیوه نابود کردن خلاقیت و تولید است و انگیزه را از بین می‌برد. اما این اتفاق حداقل در نیوزیلند دیگر تکرار نخواهد شد. دولت نیوزیلند ابتدا اعلام کرد که دیگر حق اختراع نرم‌افزاری جدیدی را ثبت نخواهد کرد و البته کمی بعدتر با گسترده‌تر کردن دامنه اثر این قانون، کل حق اختراعات نرم‌افزاری را باطل کرد تا به این ترتیب، اندیشه‌های خلاق و تولیدکنندگان محصولات جدید در راستای تحقق اهدافشان موانع کمتری پیش‌رو داشته باشند. به هر حال، هدفم این بود که یادآوری کنم

در عین بهره‌بردن از نعمت و مزیت فناوری‌های جدید باید با دیدی کلی‌تر و جامع‌تر مواظب باشیم که در ازای آسایش کسب شده چه چیزهایی را قربانی می‌کنیم. نمی‌دانم چرا اینجا نیز مانند برخی دیگر از یادداشتهایم به یاد آسیموف فقید و سه‌گانه روبات‌هایم می‌افتم. آنجا که آن‌جیسکاردر رونتلف در لحظه‌های آخر «حیات» اش قانون صفر را به آرو دنیل اولیوای می‌آموزد. قانونی که آموختنش برای رونتلف به قیمت «جان» اش تمام شده است. قانونی که می‌توان آن را در جنبه‌های مختلف زندگی تعمیم داد:

«همیشه حفظ بشریت [حق آزادی، انتخاب، اشتباه]، از حفظ جان [مال، آسایش، سود] یک انسان مهم‌تر است.»

همه انسان‌ها تبدیل شده است. اینجا است که باید به گروهی که در این زمینه تبحر کافی ندارد نیز یادآوری شود: حق انتخاب تو محفوظ است، حتی اگر ندانی چیزی که انتخاب می‌کنی چیست و گزینه‌هایت چه قوت و ضعف‌هایی دارد.

دوم: اتحادیه اروپا تمام شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات اینترنتی و ارتباطی را به رعایت اصل «بی‌طرفی شبکه» یا Network Neutrality مجبور کرد.

به عبارت دیگر این سرویس‌دهنده‌ها اجازه اعمال هیچ تغییری در ترافیک کاربران را نخواهند داشت. از بلوکه کردن دامنه‌ها و سایت‌ها خبری نخواهد بود و سرعت در هنگام استفاده از پروتکل‌های بیت‌تورنت تغییری نخواهد کرد. شکل‌دهی ترافیک یا Traffic Shaping هم از میان خواهد رفت یعنی فرقی نمی‌کند که کاربر ویدیویی را از سایتی در یک جای دیگر دنیا تماشا کند، بیت‌تورنت دانلود کند، متن بخواند یا از سایتی متعلق به خود سرویس‌دهنده استفاده کند. در همه حالت‌ها سرعت و کیفیت اتصال کاربران به شبکه باید یکسان مانده و حفظ شود. افراد نباید در استفاده از فناوری به شیوه‌ای خاص یا به استفاده از محصولات گروهی خاص محدود باشند. کاربران باید آزاد باشند به هر شکلی که می‌خواهد از ابزارهای فناوریانه استفاده کنند و این قانون به یقین آزادی بزرگی است که نصیب کاربران اروپایی شده است.

سوم: دولت نیوزیلند دیگر هیچ حق اختراعی را در زمینه نرم‌افزار ثبت نخواهد کرد.

فکر کنم بیش‌تر شما هم از شنیدن دعاوی مربوط به حق اختراع و کپی‌رایت خسته شده باشید. ناکارآمدی هر دوی این موارد کم‌وبیش اثبات شده است و با توجه به چالش‌ها و پیچیدگی‌های فناوری کنونی، هر

فناوری می‌تواند و باید زندگی را برای انسان ساده‌تر کند. بی‌شک این حداقل چیزی است که غالب ما از فناوری انتظار داریم. اما فناوری (یا بهتر بگوییم فناوران) گاه نیز برای برداشتن گامی کوچک در راستای این هدف به عمد یا از روی اشتباه، اصل اساسی زندگی انسانی یعنی آزادی را نقض می‌کند، حق انتخاب و تجربه را از بین برده و خلاقیت را می‌کشد و سعی می‌کند فکر و ذهن ما را شکل دهد. فناوری گاه قفس‌هایی خواستنی می‌سازد و به بند می‌کشد.

همان‌گونه که رسم هر ساله ماهنامه شبکه و البته سایر نشریه‌ها حوزه فناوری است، با نزدیک شدن سال نوی میلادی، در پرونده‌ای مفصل به استقبال فناوری‌های آینده رفته‌ایم و از رؤیاهایمان سخن گفته‌ایم. اما به نظرم در کنار همه آن‌ها باید به بررسی رویدادهای گذشته نیز پرداخت و با دقت ابعاد و آثار آن‌ها را در زندگی روزمره انسان‌ها بررسی کرد. من از این یادداشت به‌عنوان فرصتی استفاده خواهم کرد تا به جای صحبت از آینده از گذشته صحبت کنم. از میان تمام رویدادهای حساس سال ۲۰۱۳ (که عجب سالی بود!) سه‌مورد از مهم‌ترین‌هایی را انتخاب کرده‌ام که به نظرم بیشترین تأثیر را در رهایی از آن زندان‌های فناوریانه داشته‌اند.

نخست: مایکروسافت به دلیل فراهم نکردن گزینه انتخاب مرورگر پیش فرض در نسخه‌هایی از ویندوز که در اروپا توزیع شده بودند، به پرداخت ۷۳۱ میلیون دلار جریمه محکوم شد. موضوع این نیست که مهم‌ترین رقبای IE به رایگان و به‌سادگی از طریق اینترنت قابل دانلود و نصب هستند. مهم این است که حتی در زمینه‌ای ساده مانند مرورگری که استفاده می‌کنیم، حق انتخاب باید وجود داشته باشد. البته از آن مهم‌تر این که حق انتخاب باید «واضح و آشکار» باشد. چه بخواهیم و چه نخواهیم فناوری به جزئی جدایی‌ناپذیر از زندگی روزمره